

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Review of: I. Aboderin (2006) Intergenerational support and old age in Africa]

van der Geest, S.

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Geest, S. (2008). [Review of: I. Aboderin (2006) Intergenerational support and old age in Africa]. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 39(3), 122-122.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Isabelle Aboderin. Intergenerational support and old age in Africa. *New Brunswick & Londen: Transaction Publishers, 2006. 207 pp. Prijs € 35.00.*

Isabelle Aboderin beschrijft en analyseert de veranderingen die zich voltrekken in de zorg voor ouderen in Ghana (niet in heel Afrika zoals de titel lijkt te suggereren). Zij slaagt erin mondiale ontwikkelingen, theoretische concepten en kleinschalig kwalitatief onderzoek met elkaar te verbinden in een uiterst helder betoog.

Het boek bestaat uit drie delen. In het eerste presenteert en bekritiseert de auteur de twee leidende theorieën over de veranderende positie van ouderen in maatschappijen met een laag gemiddeld inkomen: modernisering en politiek-economische barrières. Zij pleit voor meer aandacht voor de opvattingen en ervaringen van de betrokkenen zelf, waardoor het mogelijk wordt grootschalige structurele veranderingen te koppelen aan ontwikkelingen op het niveau van familie en huishouden.

In deel 2 presenteert de auteur de resultaten van haar veldwerk onder ouderen en hun familieleden in de Ghanese hoofdstad Accra. Dit is de 'harde kern' van het boek. Eén hoofdstuk richt zich op de zorg voor ouderen in het verleden en een ander gaat over de huidige tijd. De beschrijvingen worden ondersteund en geïllustreerd met toepasselijke citaten van de ouderen, hun kinderen en – in geringere mate – hun kleinkinderen. Hoewel de auteur zich bewust is van het gevaar van romantisering van het verleden, moeten sommige uitspraken van de ouderen over vroeger waarschijnlijk toch met een korreltje zout genomen worden. In mijn eigen onderzoek in (ruraal) Ghana hoorde ik oude dames klagen over de losse zeden van de jeugd van tegenwoordig om even later te ontdekken dat de voorechtelijke zwangerschappen van de huidige jonge generatie een perfecte afspiegeling waren van hun eigen reproductieve geschiedenis van vijftig jaar geleden. Tegelijkertijd laat Aboderin wel degelijk ouderen aan het woord die toegeven dat vroeger niet alles zo ideaal was en dat sommige ouderen ook toen ernstig verwaarloosd werden.

De vaststelling dat de vanzelfsprekendheid van zorg voor ouderen die vroeger bestond nu aan slijtage onderhevig is, is echter zonder meer overtuigend. De auteur geeft daarvoor een keur van verklaringen die elkaar onderling versterken: verminderde financiële mogelijkheden voor de jongere generatie (voornamelijk vanwege hogere levenskosten), veranderingen in de normen van ouderzorg (reciprociteit: ouderen krijgen de zorg die ze 'verdiend' hebben, niet meer alleen omdat ze oud zijn; vooral voor oudere vaders pakt dit soms ongunstig uit), en prioriteiten van zorgverlening door de middengeneratie verschuiven van ouders (verleden) naar kinderen (toekomst).

Drie problemen die in dit rijke etnografische materiaal ter sprake komen hebben mij bijzonder getroffen (en verontrust). Ten eerste de opmerking van diverse respondenten dat er in de familie waarin zij opgroeiden geen 'liefde' was maar discipline. Die jeugdervaring speelt een rol in de reciprocaire motivaties die nu meer en meer de zorg voor bejaarde ouders bepalen. Het tweede probleem is dat het reciprociteitsprincipe extra nadelig werkt voor de armsten omdat zij het juist zijn die onvoldoende in staat zijn geweest hun kinderen adequate zorg te bieden. Ten derde zijn er hekserijbeschuldigingen als een haast on(be)grijpbare factor die vooral oudere vrouwen uitsluit van zorg, ook hen die tijdens hun actieve leven goed voor hun kinderen hebben gezorgd. Waar die beschuldigingen nu precies op gebaseerd zijn, wordt helaas onvoldoende uitgelegd in dit boek.

In het derde deel keert de auteur terug naar haar beschouwingen over theorie en mondiale ontwikkeling en doet concrete aanbevelingen voor beleidsmakers. Dezen staan voor twee – haast onmogelijke – keuzes: het oude model van familiezorg in leven houden, eventueel met impulsen van bovenaf, of het ontwikkelen van een reële pensioenregeling voor de formele en (veel grotere) informele sector.

Het geval Ghana staat niet apart. We mogen ervan uitgaan dat vergelijkbare ontwikkelingen zich voltrekken in de meeste andere samenlevingen van de derde wereld. Het populaire beeld van jonge bevolkingen met een verwaarloosbaar percentage van ouderen is toe aan een drastische herziening. De arme landen van het zuiden staan aan de vooravond van een grote crisis waarin ouderen de kinderen van de rekening dreigen te worden. Aboderin heeft die op handen zijnde crisis scherp in beeld gebracht.

Sjaak van der Geest, Hoogleraar Medische Antropologie aan de Universiteit van Amsterdam